

Bakalářská práce *Kateřiny Denysjukové* pojednává velmi aktuální a palčivé téma profesní sociální opory českých učitelek a učitelů na pozadí syndromu vyhoření.

Práce je členěna klasicky na část teoretickou a empirickou. Teoretická část dostatečně podrobně a srozumitelně představuje základní strukturu poznání v otázce vyhoření, jeho definic, příčin a prevence. Soustřeďuje se na relevantní termíny a nezabředává do nadbytečných dobře známých obecnějších témat. Vítám podrobnou a čtenářsky vstřícnou analýzu základních přístupů, rozlišení základních podob stresu, představení vztahu stresu, vyhoření a deprese i upozornění na aktuálně se potvrzující důležitost rozlišení interních a externích protektivních faktorů a možností hledání změny v současném učitelství ve všech těchto zmíněných oblastech. Kladně hodnotím také zařazení propojujícího tématu copingových strategií a jeho základní vztahení k dříve prezentovaným tématům osobnostních charakteristik, *appraisal* či centrálnímu tématu sociální opory. Zajímavé je též zahrnutí supervize jako jednoho z možných nástrojů pro profesní sociální oporu v současné škole.

Teoretická část v tomto smyslu dostatečně rozsáhle představuje teoretické pozadí zkoumaného problému, a to za použití základních literárních pramenů (přestože mnohdy vychází též ze sekundárních citací českých autorů) i některých aktuálních výzkumů. Postrádám však jednoznačné uvedení do podob sociální opory, z nichž autorka později vychází (profesní, blízké, profesionální), které je užíváno ve výzkumných otázkách, a není nijak uvedeno.

Teoretická část je výborně a přehledně strukturována, je vstřícná ke čtenáři. Zahrnuje též jasně rozpoznatelné reflexe autorky v podobě jejích komentářů k teoriím, které svědčí o potřebném odstupu autorky od textu a její schopnosti o tématu kriticky uvažovat. Současně tím autorka čtenáře dobře uvádí do hlubšího porozumění teoretickému pozadí vyhoření v učitelství.

Text je psán vytříbeným, stylisticky i gramaticky kvalitním jazykem. (Poněkud překvapivě se od strany 13 objevuje několik odstavců, které, v kontrastu ke zbytku textu, vrší větší počet překlepů a gramatických chyb; zde pravděpodobně selhala závěrečná kontrola.)

Empirická část je dobře strukturována a odpovídá standardním požadavkům na vědecký text.

Výzkumné otázky jsou srozumitelně formulovány (s výše zmíněnou výhradou k nedostatečné reflexi různých podob sociální opory – Nebo zde dochází ke zmatení termínu „profesní sociální opora“ jako obecně vnímané opory v učitelské profesi a „profesní“ jako jedné z podob sociální opory? Je kolegiální sociální opora pojem nadřazeným opoře profesní a blízké?).

Výzkumný vzorek je představen srozumitelně a jsou vypořádány též některé technické problémy, které výzkum v tomto ohledu přinesl. Je přesvědčivě zdůvodněna též volba sběru dat. Oceňuji, že autorka před „ostrým“ výzkumem realizovala zkušební rozhovor, který jí umožnil ověření a včasnou úpravu připravených otázek. Konkrétní podoba rozhovoru je přiložena k textu práce; je dobře, že autorka otázky přiblížila v rámci textu alespoň ve shrnujícím odstavci.

Metoda analýzy dat je představena podrobně a srozumitelně. Při vědomí nejednoznačnosti, která v oblasti kvalitativních výzkumných metod panuje, zvažuji, zda autorka skutečně provedla obsahovou analýzu. Pro budoucí práci podobného zaměření bych autorce doporučila seznámit se s metodou tematické analýzy a věnovat se jejímu vztahení k dalším analytickým přístupům (Braun & Clarke, 2006). Nejedná se však o výtku směrem k autorce, spíše o podnět k její další práci, neboť rozlišování jednotlivých metod na rovině teoretické a jejich faktická blízkost v praxi jsou oříškem i pro zkušenější výzkumníky.

Nabízí se otázka, nakolik jsou výsledné kategorie výsledkem analýzy a nakolik byly dány předem formulací otázek. Nicméně, empirická část přináší několik zajímavých témat. Jedním z nich je sociální opora prostřednictvím blízké osoby z oboru. Bylo by zajímavé se k tomuto tématu, např. v diskuzi, vrátit, a zamyslet se nad otázkou, nakolik se skutečnost, že pedagogové mají v rodině někoho z oboru, může odrážet v celkovém pocitu vlastní účinnosti a jistoty v profesi.

Otázka rozlišení emocionální a instrumentální opory je podle mého názoru – i z hlediska toho, jak

se jeví z citovaných dat – diskutabilní. Jak autorka správně poznamenává, jakákoli, i primárně instrumentální, opora, s sebou nese také oporu emocionální a třebaže ji vyučující (ne)prezentují jako podstatnou, nelze vyloučit, že hraje důležitou roli vždy – jen je odlišně reflektována. Výzkum přináší zajímavé zjištění o vnímání školního psychologa pedagogy. Tento je primárně považován za odborníka, jehož pomoc je určena dětem. Supervize či intervize nejsou respondenty tohoto výzkumu prakticky využívány. Domnívám se, že tyto otázky, které daná práce otevírá, by neměly zůstat opomenuty a mohou se stát podnětem pro diskusi s výzkumy na toto téma, případně podněty pro praxi.

Žánrově se prezentace výsledků zčásti mísí s diskuzí: autorka v obou kapitolách uvádí celou řadu osobních názorů či dojmů plynoucích ze zamýšlení nad daty. Bylo by vhodné prezentaci zjištěného pečlivěji odlišovat od vlastní interpretace či názoru. V této podobě má text sice čtivý s přirozeněji působící tok, ale z hlediska vědeckého je obtížné identifikovat, co můžeme považovat za zjištění vyplývající z analýzy a co za osobní dojem autorky či návrh změny pro praxi. Tuto nejasnost (snad částečně způsobenou menším vzorkem) považuji za nejcitlivější místo práce, neboť tvrzení obsažená ve výsledcích by měla mít přísnou oporu v datech a být jimi doložena. Částečně to souvisí se skutečností, že v prezentaci dat je obtížné identifikovat kategorie, které nově vzešly z analýzy, a můžeme je tudíž považovat za nová zjištění autorky, a které byly již předem dané strukturou otázek a byla tedy konstatována jejich platnost (např. zmíněné rozlišení profesní, blízké a profesionální opory?).

Kapitola Diskuze svůj žánr naplňuje: poskytuje shrnující odpovědi na výzkumné otázky a diskuzi s dříve uvedenými teoriemi a literárními zdroji. Autorka méně či, místy, více popouští uzdu vlastním úvahám o analyzovaných tématech. Její úvahy se váží k předmětu práce a dále jej rozvíjejí. Je spíše věcí osobního vkusu, do jaké míry nabízet vlastní úvahu a nakolik striktně by se tato měla držet výsledků analýzy dat. Osobně vítám schopnost autorky o problému uvažovat tvořivě i zahrnutí osobní zkušenosti coby pedagožky, přesto bych místy zvážila míru volnosti úvah vzhledem k žánru vědeckého textu.

Kladně hodnotím reflexi limitů práce, která částečně odpovídá na některé slabiny práce (nejasnost ve vymezení tématu na počátku, která se odráží ve výsledcích).

Několik jednotlivých poznámek:

Název Profesní psychosociální opora jako prevence syndromu vyhoření: v kontextu katedry, v jejímž prostoru práce vznikla, je pochopitelné, že do názvu nebyl zařazen fakt, že se jedná o výzkum profesní sociální opory v učitelství; v případě publikace tohoto či obdobného textu pro rozsáhlejší odbornou či laickou veřejnost by bylo vhodné zařadit tuto skutečnost i do názvu.

Za druhou slabinu názvu práce považuji zahrnutí termínu vyhoření. Pro účely obhajoby doporučuji autorce znovu reflektovat podobu názvu také v tomto smyslu. Je chvályhodné, že autorka v rámci teorie rámuje otázku sociální opory aktuálním tématem vyhoření učitelů, avšak vyhoření jako takové není v rámci výzkumných otázek a analýzy, reflektováno. Také v tomto smyslu bych tedy doporučila zvážit jiný název, který by se více soustřeďoval na skutečné téma analýzy.

Literatura: text Smetáčkové et al., 2018, jenž je uveden v textu a zdá se být centrální oporou pro téma sociální opory jako takové, nenacházím v seznamu literatury. Jedná se o dosud nevydaný text v recenzním řízení, jež nebylo možné do seznamu zařadit, nebo došlo k chybě?

Celkově hodnotím práci jako zdařilou, s kvalitním těžištěm v teoretické části. Práci doporučuji k obhajobě.